

สิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในบริบทสังคมไทย

Human rights of LGBT in Thai Social Context

อำนาจ มงคลสืบสกุล*

Amnad Mongkhonsuebsakul

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอในประเด็นของสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในบริบทของสังคมไทย ในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผลักดันให้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้รับสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับกลุ่มคนทั่วไปก็ตาม แต่สิ่งเรายังพบว่ามีสิทธิติดกีดกันไปด้วยข้อจำกัด เกิดการต่อต้านจากกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย เกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุผลของอัตลักษณ์ทางเพศ เพราะสังคมยังเชื่อว่ามนุษย์มีเพียงเพศชายและหญิงเท่านั้น จนทำให้คนกลุ่มนี้ต้องเผชิญหน้ากับการถูกกระทำและถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งยังถูกการตีตราจากทางสังคมโดยสิ้นเชิง การกระทำดังกล่าวถือได้ว่า ขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่วางหลักไว้ว่า “ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าชนชาติ อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือทางอื่น...” (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 2) รวมทั้งกฎกติกาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้คนกลุ่มนี้มีการเคลื่อนไหวและนำไปสู่การผลักดันในการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมเหมือนกับกลุ่มคนทั่วไป ซึ่งบทความนี้จะมีการกล่าวถึงสถานการณ์ทางด้านสิทธิมนุษยชนที่มีต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ พัฒนาการของการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ การรับรองทางกฎหมาย รวมถึงความท้าทายที่ปัญหา และอุปสรรค และโอกาส ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

คำสำคัญ : ความหลากหลายทางเพศ, สิทธิมนุษยชน, สิทธิ

Abstract

This article presents the human rights issues of LGBT groups in Thai social context. Although many organizations support and promote the human rights of LGBT groups for equality, restrictions are still found due to opponents' resistance, unfair discrimination for reasons of sexual identity. There is a belief in Thai society that gender consists of only male and female. As these results, LGBT groups have encountered abuse of human rights in various forms and unfairly stigma from the society. These actions are considered against the Universal Declaration of Human Rights (UDHR) stating that “Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.” (UDHR Article 2). For this reason, there are social movements in these LGBT groups leading to a request for freedom and equality as common people. This article discusses the human rights situations for LGBT groups, development of freedom claims, legal certification, positive challenges, problems and obstacles in Thai society.

* นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง E-mail: amnad-mongkhonsuebsakul@outlook.co.th

Keywords: LGBT, human rights, rights

บทนำ

สิทธิมนุษยชนเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนอย่างไม่มีช้อยกเว้น สิทธิมนุษยชนเป็นพัฒนาการการแสวงหาชีวิตทางสังคมที่ดีของมวลมนุษย์ สืบเนื่องมาจากความไม่สงบสุขที่เกิดขึ้นในสังคมและการเมือง อันเป็นชนวนสู่ความขัดแย้งในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกหลายเหตุการณ์นำไปสู่โศกนาฏกรรมนำมาซึ่งความสูญเสียต่อชีวิต สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ทำให้เกิดการรวมตัวของประเทศต่าง ๆ เพื่อจัดทำข้อกำหนดในการให้ความคุ้มครองต่อมนุษย์ โดยการกำหนดสิทธิและเสรีภาพพื้นฐาน ที่ปรารถนาให้เกิดการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานของเสรีภาพ และนำไปสู่ความเสมอภาครวมถึงความยุติธรรม จนนำไปสู่สันติภาพขึ้นในสังคมโลก สิทธิมนุษยชนถือเป็นสิทธิที่มีความชอบธรรม ที่มีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญกับคำว่า “ชีวิต” (ชะวักชัย ภาติณฐ, 2548) นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในแง่ของการเป็นหลักประกันความเป็นมนุษย์ของทุกคน สิทธิมนุษยชนนี้ไม่ได้เป็นเรื่องของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่สังคมทั่วโลกต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนในทุกรูปแบบ

จุดเริ่มต้นของความตระหนักในสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการเห็นได้ชัดจากการกำเนิดขององค์การสหประชาชาติ ในปี ค.ศ.1945 ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสิทธิมนุษยชนให้เป็นสากล โดยมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ.1966 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นับเป็นเอกสารชิ้นสำคัญที่เป็นรากฐานของหลักสิทธิมนุษยชนมาจนถึงปัจจุบัน พัฒนาการของสิทธิมนุษยชนได้มีการขยายความหมายและความคุ้มครองอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ในประเด็นปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะ เพื่อความละเอียดสมบูรณ์ของบรรทัดฐาน และในปัจจุบันได้ครอบคลุมถึงกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่เป็นที่รับรู้และมีการเคลื่อนไหวในการเรียกร้องถึงสิทธิเสรีภาพจนนำไปสู่การยอมรับจากสังคม รวมถึงการป้องกันจากการถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพจากการถูกเลือกปฏิบัติ การถูกเหยียดหยามด้วยเหตุผลอัตลักษณ์ทางเพศ การจ้างงาน การรักษาพยาบาล รวมไปถึงการรับรองสถานภาพให้มีสิทธิด้านอื่น ๆ ที่เป็นพื้นฐานเท่าเทียมกับกลุ่มคนทั่วไป กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBT ในที่นี้ประกอบด้วย Lesbian คือ ผู้หญิงที่รักผู้หญิงด้วยกัน Gay คือ ผู้ชายที่รักผู้ชายด้วยกัน Bisexual คือ บุคคลที่รักได้ทั้งชายและหญิง และ Transgender คือผู้ที่รู้สึกพอใจกับเพศภาวะหรืออัตลักษณ์ทางเพศที่ตรงข้ามกับเพศกำเนิดของตน หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เพศนอกขนบ” (กนกวรรณ ธนาวรรณ , ม.ป.ป.)

การยอมรับถึงสิทธิของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศที่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุวิถิทางเพศ มีการบันทึกไว้ในมติของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.2535 ในกรณีระหว่าง Toonen V. Australia โดยคณะมนตรี มีความเห็นว่าการว่า “เพศ” ในมาตรา 2 วรรค 1 ของ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) หมายความว่า รวมถึง วิถีทางเพศด้วย (Communication No.488/1992) ต่อมาในปี ค.ศ.2000 คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (CESCR) ได้มีการรับรองการตีความที่คล้ายกันกับสิทธิต่าง ๆ ของ กติการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) ในปี ค.ศ.1966 โดยได้ขยายความในข้อที่ 20 เกี่ยวกับการไม่เลือกปฏิบัติได้เน้นย้ำมติของ CESCR ว่ารัฐภาคีควรส่งเสริมให้วิถีทางเพศของบุคคลเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุซึ่งสิทธิ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาสังคมให้การยอมรับ สนับสนุน และเคารพในสิทธิความเท่าเทียมต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ นับว่าเป็นพัฒนาการที่ดี สังคมเกิดความเข้าใจมีความเปิดกว้างมากขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอย่างมาก หนึ่งในนั้นคือการออกกฎหมายรับรองสถานะกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งในประเทศแรกที่มีกฎหมายในการแต่งงานกับเพศเดียวกันได้เกิดขึ้นคือ เนเธอร์แลนด์ ในปี ค.ศ.2000 และประเทศต่าง ๆ ได้แก่ แคนาดา แอฟริกาใต้ เม็กซิโก (บางรัฐ) ฟินแลนด์ ในทุกประเทศดังกล่าวมีกฎหมายรับรองสิทธิการใช้ชีวิตคู่ 2 รูปแบบคือ การจดทะเบียนรับรองความสัมพันธ์หรือจดทะเบียนคู่ชีวิต ได้แก่ Civil Partnership Civil Union Registered Partnership และกฎหมายที่ให้ความเสมอ

ภาคในการสมรส ได้แก่ Marriage Equality และ Same-sex Marriage (ชวินโรจน์ อธิพัชพร ,2561) รวมถึง เบลเยียม สเปน โปรตุเกส อาเจนตินา สวีเดน นอร์เวย์ ไอร์แลนด์ เดนมาร์ก นิวซีแลนด์ ฝรั่งเศส เวลส์ สกอตแลนด์ ลักเซมเบิร์ก บราซิล อูรุกวัย อังกฤษ กรีนแลนด์ ไอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา โคลอมเบีย เยอรมนี (อนุญาตให้มีการจดทะเบียนแบบ Partnership) มอลตา และในกลุ่มประเทศเอเชียมีเพียง ไต้หวัน ที่เป็นประเทศเดียวในการออกกฎหมายรับรองการแต่งงานของคู่รักเพศเดียวกัน (Megan Trimble ,2017) และจากความสำเร็จของประเทศต่าง ๆ ทำให้หลายคนตั้งคำถามถึงเรื่องของสิทธิมนุษยชนของ LGBT ในสังคมไทยว่ามีสถานการณ์อย่างไร สิทธิเสรีภาพอยู่ในระดับใดเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ของโลก

สถานการณ์ LGBT ในภาพรวม

ก่อนที่จะกล่าวถึงประเด็นสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย ผู้เขียนขอกล่าวถึงเหตุการณ์ภาพรวมทั่วโลกถึงเรื่องราวของ LGBT ที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพในรูปแบบต่าง ๆ แม้ว่าคนกลุ่มนี้จะได้รับการยอมรับและมีกฎหมายที่ให้การสนับสนุนในสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศออกมาจำนวนหนึ่งแล้ว แต่ยังคงพบว่ามีกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศนี้ยังคงถูกละเมิด ถูกกลั่นแกล้ง สิทธิเสรีภาพอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ อันได้แก่

ในช่วงมหกรรมฟุตบอลโลกปี ค.ศ.2018 ที่ผ่านมารัสเซียเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันในครั้งนี้ได้มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศที่แสดงออกถึงความเกลียดชัง (Hate Crime) ที่มีต่อคนกลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา และที่สำคัญรัสเซียเป็นประเทศที่ค่อนข้างยังไม่เปิดกว้างกับเรื่องของสิทธิของกลุ่มคนเหล่านี้ ในช่วงปี 2013 ที่ผ่านมามีกฎหมายห้ามเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อ ที่เกี่ยวกับการรักร่วมเพศ เพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มรักเพศเดียวกันแสดงออกในที่สาธารณะ สิ่งนี้เป็นเหตุชวนให้เกิดความเกลียดชังกลุ่ม LGBT ปะทุขึ้นมาอีกครั้ง แม้ว่ารัสเซียจะมีบทบาทในการเป็นเจ้าภาพที่จะต้องมีการปรับภาพลักษณ์ สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ก็ตามแต่ในเรื่องของการเปิดกว้างรับความหลากหลายทางเพศก็ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างง่ายเลย นอกจากนี้ยังมีรายงานว่านักเคลื่อนไหวของ LGBT ชาวอังกฤษ ถูกตำรวจรัสเซียจับกุมในวันที่มีพิธีเปิดการแข่งขันฟุตบอล เหตุเพราะมีการวิจารณ์ประธานาธิบดี ปูติน ในกรณีที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่ามีการสร้างค่ายกักกันเพื่อทรมานกลุ่มคนรักเพศเดียวกันในทางตอนใต้ของรัสเซีย (กุลจิรา นารอง ,2561)

ในสาธารณรัฐเชเชเนีย ทางตอนใต้ของรัสเซีย กลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ อย่างน้อยสามคนเสียชีวิตและอีกกว่า 100 คน ถูกกวาดต้อนไปยังคุกลับที่ตั้งอยู่ในเมืองอาร์กุน (Argun) จากมาตรการรุนแรงที่รัฐบาลใช้ปราบปรามชาวเกย์กระแสดความหวาดกลัวนี้แพร่กระจายไปทั่ว จนชาวเกย์ในเชเชเนียจำต้องปิดแอดเคาท์ในโซเชียลมีเดียทุกอย่าง เพื่อหลบซ่อนจากการถูกสอดแนมของรัฐบาลแม้ว่าบางคนจะสามารถรอดพ้นจากมาตรการที่เข้มงวดดังกล่าว เนื่องจากมีหลักฐานมัดตัวไม่เพียงพอ แต่พวกเขาก็ยังต้องเผชิญหน้ากับความเสี่ยงที่โหดร้ายกว่านั้น คือ อาจถูกฆ่าโดยญาติหรือครอบครัว ด้วยสาเหตุว่า เพื่อลบล้างความน่าอับอายของความเป็นเกย์ออกไปจากวงศ์ตระกูล ชาวดังกล่าวกลายเป็นที่จับตามองไปทั่วโลก (Waymagazine ,2560)

ที่เมือง บากู (Baku) เมืองหลวงของประเทศอาเซอร์ไบจาน ในปี ค.ศ.2016 ได้มีเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่หญิงข้ามเพศโดยการจับโกนหัว บางคนถูกการเยียนตี นอกจากนี้ยังใช้วิธีการประจานกลุ่ม LGBT ต่อหน้าสาธารณะด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบังคับให้ตรวจสุขภาพและเปิดเผยผลการตรวจของคนกลุ่มนี้ให้แก่ผู้สื่อข่าว แล้วยังมีการส่งตัวไปคุมขังยังสถานกักกัน จากเหตุการณ์นี้ได้มีกลุ่มสิทธิมนุษยชนและสิทธิชาวเกย์ มีการเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวให้เป็นอิสระ ยกเลิกการรังแก และเลิกใช้กฎหมายล่าหลัง พร้อมทั้งประณามหมิ่นให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับความอับอาย (ไพรัช แสนสวัสดิ์,2560)

ในอินโดนีเซีย ได้มีเหตุการณ์โจมตีซึ่งนำไปสู่ความจงเกลียดชังกับกลุ่ม LGBT ของอินโดนีเซีย ที่เริ่มขึ้นในปี 2016 โดยคณะรัฐมนตรี พนักงานรัฐ และผู้นำทางศาสนาอิสลาม ต่างก็ออกมากล่าวถ้อยคำรุนแรงต่อกลุ่ม LGBT ผ่านสื่อต่าง ๆ ที่กล่าวว่า LGBT เป็นกลุ่มที่สร้างความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศทั้งทางอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวอินโดนีเซีย และมองว่า การยอมรับสิทธิของกลุ่ม LGBT จะบ่อนทำลายอธิปไตยของอินโดนีเซีย และมองว่าปัญหาของกลุ่ม LGBT “ร้ายแรงกว่าระเบิดนิวเคลียร์” คำกล่าวที่เต็มไปด้วยอคติ รวมทั้งสภาวะที่พวกเขาสร้างขึ้น มี

ผลกระทบในวงกว้าง นำไปสู่การทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ทำให้กลุ่ม LGBT สามารถถูกละเมิดเสรีภาพขั้นพื้นฐานได้โดยง่าย (SEA Junction ,2559)

นอกจากประเด็นดังกล่าวยังพบว่ามีความสัมพันธ์ทางเพศจนถูกจับได้ในจังหวัด Aceh ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นจังหวัดเดียวที่มีการใช้ กฎหมายชาเรียห์ (Sharia) ทำให้ถูกลงโทษโดยการโบยจำนวนหลายสิบครั้ง ต่อหน้าประชาชนที่มารอดูจำนวนมาก ซึ่งการลงโทษนี้ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อกลุ่มคนหลากหลายทางเพศอย่างเห็นได้ชัด (โพสทูเดย์, 2560)

ในประเทศมาเลเซียการรักเพศเดียวกันนั้นเป็นสิ่งที่ผิดทั้งทางกฎหมายและทางศาสนาโดยที่ผู้กระทำความผิดอาจต้องได้รับโทษขั้นรุนแรงได้ และที่ผ่านมาทางกระทรวงสาธารณสุขของมาเลเซียได้มีการประชาสัมพันธ์การจัดประกวดวิถีเพื่อป้องกัน “การสับสนทางเพศ” โดยผู้ชนะจะได้รับเงินรางวัลซึ่งกิจกรรมนี้ทำกลุ่มเคลื่อนไหว LGBT หลายกลุ่มได้ออกมาประณามการจัดกิจกรรมดังกล่าวนี้ และสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเกลียดชัง รวมไปถึงการสร้างภาพลักษณ์เชิงลบให้กับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศอีกด้วย (BBC THAI, 2560)

ในส่วนของประเทศไทยนั้นถึงแม้ว่าหลายคนอาจมองว่า ภาพของสังคมไทยค่อนข้างจะมีเสรีเปิดกว้างให้กับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ สามารถใช้ชีวิตได้อย่างเปิดเผยก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้วสังคมยังมีการปิดกั้นต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ และยังไม่ยอมรับกับกลุ่มคนเหล่านี้อย่างเต็มที่ หรือมีการยอมรับแต่ก็เป็นไปอย่าง มีเงื่อนไข ผู้เขียนขอยกตัวอย่างที่เกิดการเลือกปฏิบัติต่อ LGBT อย่างกรณีของ อาจารย์เคท ครั่งพิบูลย์ หญิงข้ามเพศ ได้ผ่านการคัดเลือกเป็นอาจารย์ คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และทำหน้าที่ของตนเองได้ 10 เดือน แต่ไม่ได้รับการบรรจุเหตุเพราะ อาจารย์เคท เป็นผู้หญิงข้ามเพศ อาจทำให้ภาพลักษณ์การเป็นอาจารย์ไม่ดี เหตุนี้จึงเกิดจากการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและใช้ดุลยพินิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หลังจากนั้นได้มีการฟ้องและต่อสู้คดีมายาวนานถึง 3 ปี ในที่สุด ปีพ.ศ.2561 ศาลก็ตัดสินว่าการกระทำของมหาวิทยาลัยดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย และให้อาจารย์เคท ชนะคดี นอกจากนี้ยังมีคำสั่งให้รับเข้าทำงานภายใน 60 วันนับตั้งแต่คดีสิ้นสุดเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ถือเป็นบรรทัดฐานของสังคมในการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ในปี พ.ศ.2557 เพจฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้โพสต์ภาพบัณฑิตคนหนึ่ง พร้อมข้อความในลักษณะประจานเรื่องการแต่งกายที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิด ระหว่างการซ้อมรับพระราชทานปริญญาบัตร และมีกรณีก่อนหน้านี เพจดังกล่าวยังได้ถูกวิจารณ์ในสังคมออนไลน์ ถึงความไม่เหมาะสมในการโพสต์ภาพและข้อความประจานหญิงข้ามเพศคนหนึ่งที่ตั้งชุดบัณฑิตหญิง เข้าซ้อมพิธีพระราชทานปริญญาบัตร จนเกิดการตั้งคำถามถึงกฎเกณฑ์ ที่ไม่เปิดพื้นที่ให้กับความหลากหลายทางเพศว่ายังเข้ากับยุคสมัยหรือไม่

ในปี พ.ศ.2542 มีการประกาศจากกระทรวงให้ กรมประชาสัมพันธ์กระจายคำสั่งไปยังสถานีโทรทัศน์ทั้งหมดในวันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2542 เพื่อขอความร่วมมือให้มีการคัดเอารายการที่มีเกย์หรือบุคคลข้ามเพศออกไปเพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนมีพฤติกรรมเลียนแบบ

นอกจากกรณีของไทยที่กล่าวมาแล้วเชื่อว่าหลายท่านยังจำเหตุการณ์ในปี พ.ศ.2548 กรณีของสาวประเภทสองที่ถูกกรรมการการตรวจเลือกทหารกองเกินบันทึกผลการตรวจเลือกในเอกสารสำคัญทางทหาร (สด.43) ว่าอยู่ในบุคคลจำพวกที่ 4 หมายถึงบุคคลทุพพลภาพ วิกลจริต และระบุว่าเป็น “โรคจิตถาวร” ทั้งที่บุคคลนั้นไม่ได้เป็นโรคจิตหรือเกิดความผิดปกติทางจิตอย่างไร ในกรณีที่เกิดขึ้นนี้จะเห็นได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกำหนดคุณค่าของผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างจากชายหญิงทั่วไปว่าเป็นโรคจิต เกิดการตีตราของกลุ่มคนเหล่านี้ทำให้ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์และเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ อีกทั้งการระบุดังกล่าวมีผลกระทบต่อสถานะของบุคคล ทำให้มีสถานภาพด้อยค่า ไม่อาจทำนิติกรรมใด ๆ ได้ด้วยตนเอง (จันทร์จิรา บุญประเสริฐ ,2554 ,หน้า 22) ต่อมาในปีพ.ศ.2555 ศาลปกครองได้มีคำสั่งให้แก้ไขถ้อยคำใน สด.43 โดยการร่วมมือกับกระทรวงกลาโหม และกรมการเด็ก สตรี และเยาวชน ในการเปลี่ยนแปลงถ้อยคำ โดยใช้คำใหม่ว่า “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” และมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อปีพ.ศ.2557 (บุษกร สุริยสาร,2557)

สิทธิและเสรีภาพของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในกฎหมายสากล

กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและทางร่างกายในระบบกฎหมายเหมือนกับกลุ่มคนทั่วไปเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติหรือหลักการต่าง ๆ พบว่ามีกฎหมายที่รองรับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ

เช่น อนุสัญญาระหว่างประเทศ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิทางเพศ หลักการ Yogyakarta Principles รวมถึงรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ ที่ได้ให้การคุ้มครองดังกล่าว ประกอบด้วย

สิทธิในชีวิต ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีอิสระที่จะกำหนดตนเอง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง เป็นสิทธิของบุคคลทุกคน กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศจึงมีสิทธิเหล่านี้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ รัฐควรที่จะให้ความเคารพและต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการละเมิดในชีวิตของกลุ่มคนเหล่านี้

สิทธิเสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัย การรับรองสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล ดังที่ในมาตรา 3 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ให้การรับรองว่าทุกคนย่อมมีสิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ และสิทธิความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล และยังได้มีการรับรองสิทธิเสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลดังที่ปรากฏในมาตรา 9 วรรค 1 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ และความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมตัวโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดทอนคุณค่ามนุษย์ กระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” รัฐควรที่จะให้ความเคารพและต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของกลุ่มคนเหล่านี้

สิทธิเสรีภาพจากการกระทำทารุณกรรมและการปฏิบัติที่โหดร้าย เป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้อย่างชัดเจนในตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และจากบทบัญญัติตามมาตรา 2.1 และ 2.2 ของอนุสัญญาต่อต้านการกระทำทารุณกรรมและการเลือกปฏิบัติหรือการลงโทษที่มีลักษณะป่าเถื่อน ไร้มนุษยธรรมหรือลดทอนคุณค่ามนุษย์ ที่ได้ให้การรับรองว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพจากการถูกทารุณกรรมและการปฏิบัติอย่างป่าเถื่อน ไร้มนุษยธรรมหรือลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในที่นี้หมายความว่ารวมถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศด้วยเช่นกัน

หลักการ Yogyakarta Principles (Yogyakarta principles)

ในด้านมาตรฐานระหว่างประเทศ แม้จะไม่ได้มีกฎหมายเฉพาะเรื่องสิทธิด้านความหลากหลายทางเพศ แต่ได้มีการรับรองเรื่องความเท่าเทียมและการไม่เลือกปฏิบัติบนฐานเรื่องเพศสรีระ (Sex) เพศภาวะ (Gender) และเพศวิถี (Sexuality) ไว้ในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศแทบทุกฉบับ แต่เนื่องจากปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีเพศวิถีที่แตกต่างจากกระแสหลักยังเป็นที่พบได้ทั่วไป นักสิทธิมนุษยชน นักเคลื่อนไหว รวมถึงผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ จึงได้ร่วมกันร่างหลักการว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนสากลในเรื่องเกี่ยวกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ (Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity) หรือที่เรียกกันว่า หลักการ Yogyakarta Principles หลักการนี้ได้ยืนยันมาตรฐานกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศที่มีผลผูกพันรัฐภาคีให้ปฏิบัติตามพันธกรณีเพื่อสร้างหลักประกันคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้ก้าวไปสู่ความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การเคารพสิทธิทางเพศ วิถีทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างหลักประกันความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยมีข้อเสนอแนะที่เป็นรายละเอียดในทางปฏิบัติสำหรับรัฐภาคีสถาบันสิทธิมนุษยชนระดับชาติ สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชนให้ดำเนินการเพื่อสร้างหลักประกันคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีประสิทธิภาพปราศจากการถูกเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุจากวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ โดยได้กำหนดหลักการไว้ทั้งสิ้น จำนวน 29 ข้อสามารถแบ่งเนื้อหาของการรับรองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 8 กลุ่ม (ไพศาล ลิขิตปรีชากุล, 2551, หน้า 119-125) ดังนี้

กลุ่มแรก สิทธิมนุษยชนที่เป็นสากล โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติและได้รับการรับรองทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมที่ปรากฏอยู่ในข้อ 1-3 ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากสิทธิมนุษยชนเท่าเทียมกับคนทั่วไป สิทธิที่จะเท่าเทียมผู้อื่น และไม่ถูกแบ่งแยกสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย

กลุ่มสอง สิทธิความมั่นคงในฐานะเป็นมนุษย์ ที่ปรากฏอยู่ในข้อ 4-11 ได้แก่ สิทธิในการดำรงชีวิตสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยของบุคคล สิทธิที่จะมีพื้นที่ส่วนตัว (สิทธิส่วนบุคคล) สิทธิที่จะมีอิสระจากการถูกทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้าย สิทธิที่จะได้รับพิจารณาอย่างยุติธรรม สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมขณะถูกคุมขัง สิทธิที่จะถูกกักจาก

การทรมาน และการลงโทษหรือการปฏิบัติอย่างทารุณ ไร้มนุษยธรรม หรือหยาบเถื่อน และสิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการซื้อขายมนุษย์ทุกรูปแบบ

กลุ่มสาม สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่ปรากฏอยู่ในข้อ 12-18 ได้แก่ สิทธิที่จะทำงาน สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในสังคม และมาตรการป้องกันทางสังคมอื่น ๆ สิทธิที่จะได้รับมาตรฐานการครองชีพอย่างเพียงพอ สิทธิในการมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม สิทธิทางการศึกษา สิทธิที่จะได้รับการดูแลสุขภาพตามมาตรฐานสูงสุด และการป้องกันจากการทารุณทางการแพทย์

กลุ่มสี่ สิทธิในการแสดงออก การแสดงความคิดเห็นและการสมาคม ที่ปรากฏอยู่ในข้อ 19-21 ได้แก่ สิทธิในเสรีภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธิในการชุมนุมหรือสมาคมโดยสงบ และสิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา

กลุ่มห้า เสรีภาพในการย้ายถิ่นฐานและการแสวงหาที่พักพิง ที่ปรากฏอยู่ในข้อ 22 ได้แก่ สิทธิในเสรีภาพแห่งการเคลื่อนย้าย

กลุ่มหก สิทธิในการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมและชีวิตครอบครัว ที่ปรากฏอยู่ในข้อ 24-26 ได้แก่ สิทธิที่จะขอสิทธิต่อสิทธิที่จะสร้างครอบครัว สิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจการสาธารณะ และสิทธิในการร่วมใช้ชีวิตทางด้านวัฒนธรรม

กลุ่มเจ็ด สิทธิของนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน ที่ปรากฏอยู่ในข้อ 27 สิทธิที่จะสนับสนุนสิทธิมนุษยชน

และกลุ่มสุดท้ายสิทธิในการได้รับการชดเชยเยียวยา รวมถึงความรับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิ ที่ปรากฏอยู่ในข้อ 28-29 ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและชดเชยค่าเสียหายอย่างเต็มที่ และรัฐต้องสามารถตรวจสอบการกระทำอันละเมิดสิทธิดังกล่าวข้างต้น

กฎหมายไทยกับการรับรองสิทธิเสรีภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ที่ได้ระบุไว้ว่า “บุคคลย่อมมีความเสมอภาคทางกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 27 ,2560) ถึงแม้รัฐธรรมนูญปัจจุบันของไทยจะไม่มีกรกล่าวถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยตรงแต่เนื้อหาดังกล่าวสามารถตีความให้รวมถึงบุคคลดังกล่าว จากตัวบทกฎหมายที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าประเด็นความแตกต่างทางเพศ ไม่สามารถนำมาเป็นข้ออ้างในการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอื่นได้ ในที่นี้ย่อมหมายถึงความรวมถึงกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศที่ถือเป็นมนุษย์คนหนึ่งและมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับคนทั่วไป

ประเทศไทยไม่ได้มีบทบัญญัติทางกฎหมายลงโทษบุคคลด้วยเหตุวิถีหรืออัตลักษณ์ทางเพศ การยอมรับวิถีทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศในทางกฎหมายยังคงมีพัฒนาการอยู่ในขั้นต้น การคุ้มครองสิทธิของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ทางกฎหมายยังมีความจำกัดอยู่ แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีพัฒนาการด้านกฎหมาย ที่ส่งผลให้บทบัญญัติที่มีการเลือกปฏิบัติได้รับการทบทวนแก้ไขเพื่อส่งเสริมการคุ้มครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศได้แก่

พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.2558 ที่มีการกล่าวถึงในเรื่องของ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม การกระทำที่เป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือการจำกัดสิทธิประโยชน์ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยปราศจากความชอบธรรม เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือหญิง หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด (มาตรา 3 พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.2558)

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2551 ที่ให้ความคุ้มครองลูกจ้างในภาคเอกชน มีบทบัญญัติที่รับรองการปฏิบัติที่เสมอภาคสำหรับลูกจ้างทั้งชายและหญิง (มาตรา 15 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน) และค่าจ้างที่เท่าเทียมสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ยังห้ามมิให้คุกคามทางเพศกับลูกจ้างทุกคนรวมทั้งผู้ขายด้วย (มาตรา 16 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน)

พระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19 พ.ศ.2550 ได้สะท้อนถึงนิยามสิทธิทางเพศภายใต้กฎหมายที่ครอบคลุมมากขึ้น โดยเฉพาะกรณีของการคุ้มครองจากการถูกข่มขืนจะครอบคลุมเฉพาะผู้หญิงเท่านั้น ได้มีการ

ให้คำนิยามของคำว่าข่มขืน ให้มีความครอบคลุมถึงบุคคลทุกเพศและเพศภาวะ และยังเพิ่มบทลงโทษที่รุนแรงมากขึ้นต่อผู้กระทำความผิดในคดีข่มขืนและล่วงละเมิดทางเพศทุกรูปแบบ

ข้อกำหนดคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคมแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมายเป็นผู้รับสวัสดิการสังคม พ.ศ.2555 ระบุว่า “บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” เป็นหนึ่งใน 13 กลุ่มประชากรที่ต้องเผชิญกับความยากลำบาก ในเรื่องของการถูกเอารัดเอาเปรียบ และการเลือกปฏิบัติ และจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือพิเศษในการเข้าถึงบริการทางสังคม ข้อกำหนดนี้ถือเป็นข้อกำหนดแรกของประเทศไทย ที่รับรองบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างเป็นทางการว่าเป็นบุคคลอีกกลุ่มในทางกฎหมาย การร่างกำหนดดังกล่าวได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากตัวแทนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งคำแนะนำส่วนใหญ่จากตัวแทนกลุ่มได้รับการรับรองด้วย โดยได้กำหนดมาตรา ในการปฏิบัติต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ไว้ 3 มาตรา (บุษกร สุริยสาร ,2557 , หน้า 30) ได้แก่

1. มาตรการส่งเสริมการสร้างควมภาคภูมิใจ คุณค่าความเป็นมนุษย์ และแก้ไขด้านอคติ ค่านิยม ประเพณี ความเชื่อ เจตคติที่ขัดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ
2. มาตราเพิ่มโอกาสและทางเลือกในการเข้าถึงการประกอบอาชีพ การศึกษาและสุขภาพ เพื่อความเสมอภาค และได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน
3. มาตรการจัดระบบสวัสดิการ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการปกครองนโยบายแห่งรัฐ แก่ไขมาตรการกีดกัน ระเบียบ นโยบาย กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ

พัฒนาการและความเคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาเราสามารถสรุปความเคลื่อนไหวของพัฒนาการสิทธิมนุษยชนที่มีต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศได้ดังนี้

1. ในช่วงรัชกาลที่ 5 ในบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญา ได้กำหนดให้การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันมีความผิดต้องได้รับโทษ ต่อมาได้มีการประกาศใช้ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 แทนบทบัญญัติของกฎหมายอาญา ส่งผลให้การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างคนเพศเดียวกันไม่เป็นความผิดต่อไป (สมชาย ปรีชาศิลป์กุล ,2558,หน้า 40)
2. วันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2545 กรมสุขภาพจิตได้ทำหนังสือรับรองอย่างเป็นทางการว่าการรักเพศเดียวกันไม่ถือเป็นความผิดปกติ และถูกตัดออกจากการจัดกลุ่มโรคระดับนานาชาติครั้งที่ 10 โดยองค์การอนามัยโลก
3. เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 30 มีการระบุว่า “ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ อันหมายความว่ารวมถึงบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ หรือเพศสภาพ หรือความหลากหลายทางเพศ แตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือกำเนิด” แต่เจตนารมณ์นี้ถูกปฏิเสธไม่ได้รับใช้ในรัฐธรรมนูญดังกล่าว
4. ในปี 2549 ได้มีหญิงข้ามเพศ ยื่นฟ้องร้องต่อกระทรวงกลาโหมเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำเลือกปฏิบัติในเอกสารสำคัญทางทหาร ที่ระบุว่า “โรคจิตถาวร” ในการเป็นข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร หลังจากนั้นในปี 2554 ศาลปกครองกลางได้ระบุว่าคำพูดดังกล่าวไม่ถูกต้อง และไม่ชอบด้วยกฎหมาย กระทรวงกลาโหมจึงได้มีการแก้ไขเกี่ยวกับคำที่ใช้ระบุในเอกสารสำคัญทางการทหาร (สด.43) สำหรับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ จากคำว่า “โรคจิตถาวร” มาเป็น ภาวะเพศสภาพ “ไม่ตรงกับเพศกำเนิด” และประกาศใช้อย่างเป็นทางการในปีพ.ศ.2555
5. พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม พ.ศ 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550 ได้เพิ่มเติมการกำหนดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมายเป็นผู้รับบริการสวัสดิการสังคม พ.ศ.2555 โดยเขียนระบุกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ คนรักเพศเดียวกัน คนรักสองเพศ คนข้ามเพศ คนที่มีลักษณะเพศทางชีวภาพไม่ชัดเจน
6. การเรียกร้องการจดทะเบียนคู่ชีวิตของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน ที่เริ่มขึ้นในปีพ.ศ.2555 จากเหตุการณ์ที่มีคู่รักชาย ได้ไปยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสกันที่สำนักทะเบียน จังหวัดเชียงใหม่ แต่เมื่อสำนักทะเบียนได้ตรวจสอบหลักฐานประกอบกับคำร้องขอของทั้งสองคน พบว่าเป็นเพศชายทั้งคู่ ไม่เข้าเงื่อนไขแห่งการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1148 จึงไม่อนุมัติให้มีการจดทะเบียนสมรส เหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้เขาได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ว่าถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน,2555) ซึ่งการเรียกร้องของชายคนดังกล่าวนำไปสู่การ

จัดตั้งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว และส่งผลให้เกิดการผลักดันร่างพระราชบัญญัติชีวิตของบุคคลเพศเดียวกัน ซึ่งหากพระราชบัญญัตินี้ผ่านการเห็นชอบจะทำให้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นคู่รักกันได้สิทธิเช่นเดียวกับคู่สมรสที่จดทะเบียนภายใต้กฎหมายในปัจจุบัน และมีการคาดการณ์จาก พล.อ.อ.ประจิน จั่นตอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ว่าร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้จะมีการนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณาภายในราว ๑ เดือนธันวาคม พ.ศ.2561 นี้ ซึ่งนับว่าเป็นข่าวดีของการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ และหากประสบความสำเร็จถือว่าไทยเป็นประเทศแรก ๆ ในเอเชีย ที่เปิดโอกาสให้คนเพศเดียวกันสามารถแต่งงานกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (ธัญวัฒน์ อภิพัฒน์ ,2561)

ข้อโต้แย้ง

นอกจากการสนับสนุนดังที่กล่าวไปแล้วนั้นยังพบว่าพระราชบัญญัติต่าง ๆ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากนักวิชาการ ภาคประชาสังคม และกลุ่มองค์กรสตรี และองค์กรหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติความเสมอภาคทางเพศ ที่ผู้วิจารณ์มีความกังวลว่า อาจมีขอบเขตกว้างเกินไป และอาจถูกตีความตามอำเภอใจได้ อาจทำให้การเลือกปฏิบัติยังคงมีต่อไป และพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักการแห่งความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งยังขัดแย้งกับสนธิสัญญาสากลที่ไทยเป็นภาคี โดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกๆ รูปแบบ (CEDAW) และรวมถึงประเด็นของการขาดความคุ้มครองสิทธิการมีบุตร นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตในเรื่องของความไม่เหมาะสมในการแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ในพระราชบัญญัตินี้ โดยสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยเพศชาย ที่อาจขาดความเชี่ยวชาญด้านความเสมอภาคทางเพศ และพระราชบัญญัตินี้ยังขาดบทในการส่งเสริมและคุ้มครองความเท่าเทียมทางโอกาสและความเสมอภาคทางเพศ และยังไม่มีการระบุถึงความรุนแรงทางเพศ การคุกคามอย่างชัดเจนด้วย (ชินโรจน์ ธีรพัชรพร ,2561)

ในทางประวัติศาสตร์แล้วไทยเริ่มรับในแง่ของการแสดงบทบาททางเพศต่อสังคมภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ค.ศ.1932 ปลายยุค 1960 เรื่องเพศที่มีความหลากหลายมากกว่าสองเพศก็เริ่มเป็นที่รับรู้ในสังคมไทยมากขึ้น ปัจจุบันสังคมไทยค่อนข้างให้การยอมรับในเรื่องของความหลากหลายทางเพศ แต่ยังคงพบปรากฏอคติและการเลือกปฏิบัติแฝงอยู่ในองค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน ซึ่งกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศเลือกที่จะไม่แสดงอัตลักษณ์ทางเพศของตนในที่ทำงาน เนื่องจากกลัวการเลือกปฏิบัติ และกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศนี้มักถูกจำกัดให้ทำงานเพียงไม่กี่ประเภท เช่น งานบริการ บันเทิง หรือธุรกิจทางเพศ เท่านั้น การพูดคุยเรื่องเพศในที่สาธารณะยังเป็นเรื่องต้องห้ามและผิดมารยาท องค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศได้ผลักดันว่า ไทยเป็นประเทศที่มีเสรีภาพในเรื่องเพศ โดยเฉพาะเกย์ (GAY) จนได้รับขนานนามว่า สวรรค์ของชาวสีรุ้ง แต่ก็ยังคงมีหลายเรื่องที่ไม่เป็นไปอย่างที่ควรค่ากัน

นอกจากนี้ยังมีความกดดันจากครอบครัวในเรื่องของการเผชิญหน้าเพื่อให้เกิดการยอมรับในสิ่งที่ตนเป็น ทั้งในเรื่องของชื่อเสียงวงศ์ตระกูลเพราะพฤติกรรมของ LGBT เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับสังคมไทย

ศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับวิถีทางเพศในสังคมไทย ด้วยทางพุทธเถรวาทที่มองวิถีทางเพศแบบนี้ในแง่ลบ โดยอธิบายว่าเป็นกรรมเก่าชาติก่อน หรือขาดความสามารถในการควบคุมความต้องการทางเพศของตนเอง ทั้งนี้รวมถึงศาสนาอิสลามที่ค่อนข้างมีความเป็นอนุรักษนิยมไม่เห็นด้วยกับ LGBT

ไทยเป็นประเทศที่มีการผ่าตัดแปลงเพศจากชายเป็นหญิง มากที่สุดในโลก ในขณะที่การผ่าตัดจากหญิงเป็นชายยังไม่มี การพัฒนามากเท่าไรนัก และการเข้าถึงสามารถทำได้ยากกว่า สื่อมวลชนมักจะนำเสนอภาพของกลุ่มคนเหล่านี้ในฐานะตัวตลก หรือกล่าวในเชิงลบ แต่ยังคงขาดการรายงานที่กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศโดนคุกคาม หรือการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี

ข้อจำกัด

ข้อจำกัดที่มีต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ พบว่ายังมีข้อจำกัดและความขัดแย้งยังต้องมีการต่อสู้กันอยู่ อันเนื่องมาจากกฎหมายที่มีอยู่จำนวนมาก ที่อาจเกิดจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลทั่วไปซึ่งเป็นไปตามที่ได้มีกฎหมายบัญญัติเอาไว้ และโดยกฎหมายแทบทั้งหมดไม่ได้มีการตระหนักหรือรับรองถึงสิทธิของกลุ่มคนที่มีความ

หลากหลายทางเพศ ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้มักจะมีสถานะเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติและกฎหมายลำดับรองลงมา ทำให้เกิดข้อจำกัดและสภาพปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการจำแนกเพศ (สมชาย ปรีชาศิลป์กุล, 2558) ได้แก่

1. สิทธิในการระบุตัวตน

คำนำหน้า กฎหมายได้กำหนดถึงการใช้นำหน้าชายและหญิงตามเพศกำเนิด ทำให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต้องใช้คำนำหน้าชื่อว่า นาย หรือ นาง หรือ นางสาว แต่ในความเป็นจริงกลับมีลักษณะของเพศสภาพที่แสดงออกมาให้เห็นที่ไม่ตรงกับเพศอย่างกรณีของหญิงข้ามเพศที่แต่งกายเป็นหญิงหรือที่ได้แปลงเพศแล้ว สภาพปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความยุ่งยากในการติดต่อหน่วยงานที่จำเป็นต้องมีการระบุลักษณะทางเพศของตน เช่น ในเรื่องของการทำบัตรประชาชน กลุ่มคนดังกล่าวจะไม่สามารถใช้เพียงสำเนาบัตรประชาชนใบเดียวได้ แต่อาจมีกระบวนการที่ซับซ้อนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบอาจไม่มั่นใจว่าเป็นบุคคลเดียวกันหรือไม่

การแต่งกาย ที่มีการกำหนดลักษณะการแต่งกายของนักเรียนไว้ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ได้มีการจำแนกเครื่องแบบชายและหญิงไว้อย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนที่มีเพศกำเนิดเป็นเพศใดเพศหนึ่งต้องแต่งกายตามเพศกำเนิดของตนอย่างเคร่งครัด รวมถึงการแต่งกายในกรณีเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรด้วย

การรักษาพยาบาล ในกรณีที่บุคคลเกิดความเจ็บป่วยและต้องได้รับการรักษาในโรงพยาบาล จะมีการแบ่งออกเป็นแผนกคนไข้ชายและหญิง ซึ่งคนไข้แต่ละเพศจะต้องเข้ารับการรักษาตามเพศกำเนิดของตน กรณีของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะกับผู้ที่เพศกำเนิดเป็นชายแต่มีสภาวะที่ต่างไปจากเพศกำเนิดก็จะประสบปัญหาว่า จะต้องเข้ารับการรักษาในแผนกใด แม้ว่าจะมีการผ่าตัดแปลงเพศแล้วก็ตามก็ยังคงถูกจัดให้อยู่ในแผนกคนไข้ชาย เป็นการสร้างความไม่สะดวกใจให้กับบุคคลดังกล่าวเป็นอย่างมาก เป็นต้น

2. สิทธิในทางอาญาและกระบวนการยุติธรรม

การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองหญิงเป็นการเฉพาะ ในอดีตได้มีบทบัญญัติในบางลักษณะที่เป็นการลงโทษการกระทำบางประเภทที่กระทำต่อคนที่เป็เพศหญิงโดยเฉพาะ เช่นบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศ เดิมที่กำหนดไว้ว่าความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราต้องเป็นเฉพาะกรณีของเพศหญิงเท่านั้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276) หรือในกฎหมายแรงงานที่คุ้มครองลูกจ้างที่เป็นหญิงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยนายจ้าง หรือ หัวหน้างาน (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 16)

ความครอบคลุมของบทบัญญัตินี้ได้บัญญัติไว้ว่าการกระทำความผิดต้องเป็นการกระทำที่กระทำต่อผู้หญิง ทำให้ประเด็นการล่วงละเมิดทางเพศต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ไม่ได้เป็นเพศหญิงโดยกำเนิดไม่เข้าข่ายของกฎหมายที่จะให้ความคุ้มครองดังกล่าว แต่ภายหลังกฎหมายดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขโดยในประมวลกฎหมายอาญา ได้แก้ไขบทบัญญัติจากเดิมว่าต้องเป็นการกระทำของชายต่อหญิงอื่นซึ่งมิใช่ภริยาให้กลายเป็น “ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น” (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550) และในกฎหมายคุ้มครองแรงงานก็ได้ปรับแก้ไขโดยให้บุคคลที่ได้รับการคุ้มครองจากการล่วงละเมิดทางเพศว่าเป็น “ลูกจ้าง” (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 16 แก้ไขเพิ่มเติม 2551) ซึ่งไม่ได้จำกัดไว้เพียงเพศหญิงเท่านั้น

การตรวจค้น ตามกฎหมายอาญาได้มีการบัญญัติให้การดำเนินการตรวจค้นต้องกระทำอย่างสุภาพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 ได้ระบุว่า ในกรณีที่ผู้ถูกค้นเป็นผู้หญิง บุคคลที่สามารถทำการตรวจค้นได้ต้องเป็นเพศหญิง ส่วนในกรณีของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังคงเป็นประเด็นที่ยังไม่มีข้อสรุปว่าจะถูกจำแนกว่ามีเพศชายหรือหญิงและอาจนำไปสู่การปฏิบัติที่เกิดการละเมิดต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคลดังกล่าวได้

ผู้ต้องขัง ในเรือนจำจะมีการจำแนกผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ โดยมีการแบ่งแยกตามเพศและฐานความผิดตามกฎหมายที่บุคคลนั้นได้กระทำ แต่สำหรับในกรณีของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ว่าจะทำการผ่าตัดแปลงเพศมาแล้วหรือไม่ จะเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถจัดประเภทได้อย่างชัดเจนว่าอยู่ในสถานะใด ในกรณีที่บุคคลที่เป็นหญิงข้ามเพศที่ไม่สามารถจัดเป็นผู้ต้องขังหญิงได้ หรือคนที่ทำการผ่าตัดแปลงเพศมาแล้วแต่ในระบบกฎหมายของไทยก็ยังคงจัดว่าบุคคลดังกล่าวนี้ยังเป็นชาย และการนำบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไปคุมขังไว้กับผู้ต้องขังชายก็อาจสร้างปัญหาและความลำบากให้กับกลุ่มคนดังกล่าวได้

3. สิทธิในการรับบริการสาธารณะ

ห้องน้ำสาธารณะ เป็นสิ่งที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้สถานที่แต่ละแห่งจำเป็นต้องมี และห้องน้ำจะมีการจำแนกออกเป็นห้องน้ำชายและหญิงย่อมเป็นปัญหาโดยตรงกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศว่าตนเองจะต้องใช้ห้องน้ำ

ประเภทใด ซึ่งอาจเกิดความไม่สบายใจต่อกลุ่มคนที่เป็นเพศหญิงหากกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศจะต้องเข้าไปใช้ห้องน้ำหญิง

โรงพยาบาล ข้อจำกัดของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลโดยเฉพาะกับเพศที่เป็นชายโดยกำเนิดแต่มีเพศสภาวะที่ต่างไปจากเดิมจะประสบปัญหาว่าจะต้องเข้ารับการรักษาในแผนกใด รวมทั้งบุคคลที่ได้ทำการผ่าตัดแปลงเพศแล้วยังคงถูกจัดให้อยู่ในแผนกของชายชายชาย กรณีนี้เป็นการสร้างความลำบากใจแก่กลุ่มดังกล่าวเป็นอย่างมาก รวมทั้งการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ที่ไม่เข้าใจถึงความหลากหลายทางเพศ เหตุผลดังกล่าวทำให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ยอมเข้ารับบริการทางการแพทย์ หากไม่มีอาการที่รุนแรงจนจำเป็นต้องเข้ารับการรักษา (จันทร์จิรา บุญประเสริฐ, 2554)

4. ข้อจำกัดและสภาพปัญหาจากระบบครอบครัว

บุคคลที่ได้สมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายครอบครัวของไทยที่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ก็จะเป็นผลให้ทั้งชายและหญิงมีสถานะเป็นคู่สมรสกับอีกฝ่ายหนึ่ง ถือเป็นการตั้งครอบครัวอันมีความหมายอย่างสำคัญในระบบกฎหมาย การเป็น คู่สมรส จะนำมาซึ่งสิทธิรวมทั้งภาระหน้าที่หลาย ๆ ด้านที่บุคคลที่เป็นสามีภรรยาต้องปฏิบัติต่อกัน และไม่ใช่เพียงแค่ว่าควรปฏิบัติเท่านั้น ยังมีสิทธิต่าง ๆ อีก ได้แก่ สิทธิของการเลือกใช้นามสกุลของฝ่ายหญิง การอุปการะเลี้ยงดู หรือ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้วฝ่ายนั้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่กฎหมายรองรับ จะกลายเป็นเงื่อนไขในการนำข้อพิพาทดังกล่าวมาเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายต่อไป

แต่สำหรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นพบว่าในประเด็นเรื่องของระบบครอบครัวเป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นอย่างมาก เช่นในเรื่องของการลดหย่อนภาษี สำหรับผู้ที่มีรายได้และต้องเสียภาษีประจำปี หากมีคู่สมรสแล้ว กฎหมายสามารถให้นำมาลดหย่อนภาษีได้ เพราะมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น แต่สำหรับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ได้จดทะเบียนต้องเสียสิทธินี้ไป

การจัดการสินสมรส การใช้ชีวิตคู่ร่วมกันระหว่างบุคคลสองคนที่ไม่ได้เป็นไปตามกฎหมาย ย่อมไม่ถือว่าเป็นคู่สมรส ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เข้ามาได้ภายหลังการใช้ชีวิตร่วมกันไม่ถูกนับว่าเป็นสินสมรส แต่ในทางกลับกันหากเป็นคู่สมรสตามกฎหมายจะทำให้บุคคลทั้งสองสามารถทำสัญญาร่วมกันได้ เช่น สัญญากู้เงินจากธนาคาร แต่หากเป็นกรณีของการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็จะถูกปฏิเสธหากต้องทำสัญญาใด ๆ ร่วมกันในฐานะคู่สมรส (จันทร์จิรา บุญประเสริฐ , 2554) และที่สำคัญคือในเรื่องของการจัดการทรัพย์สิน อย่างเช่น การขายที่ดิน ซึ่งกฎหมายกำหนดว่าต้องได้รับการยินยอมจากทั้งสองฝ่ายก่อน ถ้ากลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศไม่มีการจดทะเบียนกัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจเรียกผลประโยชน์เข้าตัวเองได้

ค่าอุปการะเลี้ยง หน้าที่หลักของการเป็นคู่ชีวิตคือการเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดตกบกพร่องในหน้าที่ ก็สามารถฟ้องหย่าได้ แต่ในกรณีของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่อาจเรียกร้องค่าอุปการะได้ เพราะไม่มีการรับรองทางกฎหมายจะทะเบียนสมรส

การรับมรดก คู่สมรสตามหลักแล้วถือเป็นผู้รับผลประโยชน์ลำดับแรก หากฝ่ายหนึ่งเสียชีวิตลง คู่สมรสมีสิทธิในทรัพย์สิน แต่คู่ชีวิตของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่ได้จดทะเบียนก็หมดสิทธิ ทรัพย์สินทั้งหมดจะตกเป็นของญาติผู้ตายทั้งหมด

การทำประกันชีวิต การทำสัญญาประกันชีวิตเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ทั่วไปในคู่สมรสต่างเพศด้วยการทำสัญญาประกันชีวิตอีกฝ่ายรวมทั้งการกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายในครอบครัวเป็นผู้รับประโยชน์ในกรณีที่ตนเสียชีวิตลง แต่สำหรับในกรณีของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะพบว่าค่อนข้างมีอุปสรรคในการทำสัญญาประกันชีวิตทั้งในด้านของการทำประกันชีวิตคู่รักเพศเดียวกันของตน และการกำหนดให้คู่รักเพศเดียวกันของตนเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์

การให้ความยินยอมในการรักษาพยาบาล ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินและเข้ารับบริการทางสาธารณสุขผู้ที่เกี่ยวข้องจะมีการแจ้งข้อมูลด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทราบเพื่อที่จะทำการตัดสินใจ อย่างในกรณีที่จำเป็นต้องทำการรักษาด้วยวิธีการผ่าตัดหรือการใช้เครื่องมือใด แพทย์ต้องขอความยินยอมจากผู้ป่วยหรือคนที่มีอำนาจตัดสินใจแทนทุกครั้ง แต่หากกรณีที่ผู้ป่วยไม่สามารถให้ความยินยอมได้ บุคคลที่สามารถให้ความยินยอมได้ ได้แก่ ทายาทโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ หรือผู้อนุบาล คู่สมรสซึ่งถือเป็นทายาทโดยธรรมก็สามารถให้ความยินยอมได้ แต่สำหรับบุคคลที่รักเพศเดียวกันนั้นไม่สามารถที่จะเซ็นยินยอมให้รักษาพยาบาลในกรณีดังกล่าวได้เนื่องจากไม่ใช่คู่สมรสหญิงชาย

สรุป

สิทธิมนุษยชน คือ เป็นหลักการพื้นฐานของการดำรงชีวิตของมนุษย์เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ปราศจากความขัดแย้ง ในเรื่องของความแตกต่างกันทั้งทางความคิด การแสดงออก ทุกคนมีสิทธิที่เท่าเทียมกัน ดังคำกล่าวในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 2 ว่า “ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าชนิตใด อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือทางอื่น...” สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถนำมาเป็นข้ออ้างแห่งการกระทำอันละเมิดสิทธิได้ ถึงแม้ในปัจจุบันความคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนจะมีความครอบคลุมและขยายมาถึงกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศแล้วก็ตาม แต่สถานการณ์ทางด้านสิทธิมนุษยชนที่มีต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBT ในภาพรวมนั้นค่อนข้างน่าเป็นห่วง ยังพบว่ามีกรณีละเมิดสิทธิเสรีภาพของกลุ่มคนดังกล่าวในรูปแบบต่าง ๆ เพราะเหตุผลเพียงว่าพวกเขาเป็นบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างจากเพศทั่วไปคือ ชายและหญิง สังคมมองว่าเป็นเรื่องผิดปกติ ผิดขนบธรรมเนียม การยึดถือวัฒนธรรมที่ล้าหลัง เหตุผลดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิและเสรีภาพ

สำหรับในภาพรวมของสังคมไทยนั้น ที่ดูเหมือนว่าจะเป็นสังคมที่ค่อนข้างเปิดกว้างและยอมรับต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่พบว่ามีที่ยึดติดกับความเชื่อกับความเป็นจริง เพราะสังคมยังไม่ได้ให้การยอมรับอย่างแท้จริง ยังคงมีอคติ การตีตราจากทางสังคม ให้เกิดภาพที่เป็นลบต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจนทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ และกีดกันต่อกลุ่มคนเหล่านี้ เหตุผลเพียงเพราะเป็นผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ตรงกับขนบธรรมเนียม แม้ว่ากฎหมายของไทยจะไม่ได้มีการกำหนดบทลงโทษต่อคนกลุ่มนี้ก็ตาม แต่การตีตราจากทางสังคม โดยยึดถือวัฒนธรรมเดิม ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะให้เกิดการยอมรับหรือไม่ยอมรับกับเรื่องนี้ ทำให้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศมีการเคลื่อนไหวในการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของตนจนนำไปสู่การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางด้านสิทธิมนุษยชนต่อกลุ่มคนดังกล่าว เช่น การยกเลิกกฎหมายที่ให้คนรักเพศเดียวกันมีความผิด การแก้ไขจากคำว่า “โรคจิตถาวร” มาเป็นคำว่า “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” ในหลักฐานทางการทหาร จนปัจจุบันได้มีการผลักดันในเรื่องของ ร่างพระราชบัญญัติชีวิตคู่ ที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม รวมถึงหน่วยงาน NGO ที่เกี่ยวกับสิทธิความหลากหลายทางเพศ ซึ่งหากพระราชบัญญัตินี้ผ่านการเห็นชอบจะทำให้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นคู่รักกันได้สิทธิเช่นเดียวกันกับคู่สมรสที่จดทะเบียนภายใต้กฎหมายในปัจจุบัน ซึ่งคาดว่าจะมีความคืบหน้าภายในปีนี้

นอกจากการสนับสนุนแล้วยังพบว่าพระราชบัญญัติต่าง ๆ ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ จากนักวิชาการ ภาคประชาสังคม และกลุ่มองค์กรสตรี และองค์กรหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติความเสมอภาคทางเพศ ที่ผู้วิจารณ์มีความกังวลว่า อาจมีขอบเขตกว้างเกินไป และอาจถูกตีความตามอำเภอใจได้ อาจทำให้การเลือกปฏิบัติยังคงมีต่อไป และพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักการแห่งความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งยังขัดแย้งกับสนธิสัญญาสากลที่ไทยเป็นภาคี โดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) ประกอบกับความขัดแย้งทางวัฒนธรรมของไทยอันได้แก่ เรื่องของสถาบันทางครอบครัว ที่เชื่อว่า ต้องมีเพียงเพศชายและหญิงเท่านั้นที่สามารถสมรสได้ตามขนบธรรมเนียม หรือแม้ว่าจะมีการแต่งงานกันตามประเพณี แต่ก็ไม่สามารถเป็นทายาทตามกฎหมายของอีกฝ่ายหนึ่งได้ ผลในการนี้ทำให้คู่รักเพศเดียวกันไม่สามารถจะดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายในฐานะคู่สมรสได้ เช่น สิทธิในการจัดการสินสมรส สิทธิประโยชน์ด้านภาษี ค่าเลี้ยงดูหลังการหย่าร้าง สวัสดิการจากประกันสังคม สิทธิประโยชน์จากการประกันชีวิต ฯลฯ ข้อจำกัดเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ และปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างคือ ด้านศาสนาที่ฝังอยู่ในอุดมคติ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับวิถีทางเพศในสังคมไทย ที่มองวิถีทางเพศแบบนั้นในแง่ลบ โดยเชื่อว่าเป็นกรรมเก่าชาติก่อน หรือขาดความสามารถในการควบคุมความต้องการทางเพศของตนเอง ทั้งนี้รวมถึงศาสนาอิสลามที่ค่อนข้างมีความเป็นอนุรักษนิยมไม่เห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว

กล่าวได้ว่าพัฒนาการทางด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศของสังคม อยู่เพียงแค่จุดเริ่มต้นเท่านั้นนักกฎหมายที่มีเปรียบเสมือนตัวไขว่ความเป็นสิทธิมนุษยชน แต่ไม่ได้นำหลักการมาใช้อย่างจริงจัง และปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในบริบทของไทยยังเป็นตัวการที่สำคัญ ในการผลักดันให้เรื่องนี้ประสบความสำเร็จ และยังคงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกับกลุ่มคนทั่วไป เพื่อสังคมที่น่าอยู่ไม่มีการแบ่งแยกว่าใครคือ เพศไหน มีสิทธิแค่ไหน เพราะทุกคน “ต้องเท่าเทียมกัน”

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จันทร์จิรา บุญประเสริฐ. (2554). *ชีวิตที่ถูกละเมิด เรื่องเล่า กะเทย ทอม ดี หญิงรักหญิง ชายรักชาย และกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร.
- ชะวักชัย ภาคินธ. (2548). *กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการณสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุษกร สุริยสาร. (2557). *อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย. องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ประจำประเทศไทย กัมพูชา และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว; โครงการส่งเสริมสิทธิ ความหลากหลาย และความเท่าเทียมในโลกของ การทำงาน (PRIDE)*. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2558). *บุคคลเพศหลากหลายในระบบกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อสิทธิและความ เป็นธรรม ทางเพศ.
- ไพศาล ลิขิตปรีชากุล. (2551). *หลักการยกย่องการดำรงด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็น วิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

ออนไลน์

- กนกวรรณ ธนารมณ. (2561,9 กรกฎาคม). *เพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ: ขบวนการเคลื่อนไหวสิทธิทางเพศในประเทศไทย*. สืบค้น จาก <http://www.humanrightscanter.go.th/IHR/HRI2>
- กุลจิรา นารอง. (2561, 13 กรกฎาคม). *รัสเซีย"อับสีรุ้ง LGBT"ไร้ที่ยืนบอลโลก*. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/world/555586>
- ชวินโรจน์ อีรพัชรพร. (2561,13 กรกฎาคม). *ก้าวต่อไป(อีกยาวไกล): ความเสมอภาคในการสมรสของ LGBTI ในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/lgbti-marriage-equality>
- ธัญวัฒน์ อีพุดม. (2561,13 กรกฎาคม). *มีอะไรอยู่ในกฎหมายคู่ชีวิต? เมื่อสิทธิแต่งงานของ LGBTQ ไทยยังไม่มาถึง*. สืบค้นจาก <http://thematter.co/pulse/same-sex-marriage-law-thai/54636>
- ไพรัช แสนสวัสดิ์. (2560,7 กรกฎาคม). *สหประชาชาติ กลุ่มสิทธิฯ ประณามการรังแกชาวเพศทางเลือก*. สืบค้นจาก https://waymagazine.org/un_lgbtq
- BBC THAI. (2560,13 กรกฎาคม). *มาเลเซียจัดประกวดวิดีโอ ป้องกันการเป็นเกย์*. สืบค้นจาก <http://www.bbc.com/thai/international-40143546>
- Megan Trimble. (2017, July 13). *Same-Sex Marriage Legalization by Country*. Retrieved from <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2017-11-15/where-same-sex-marriage-has-been-legalized-around-the-world>
- Toonen v Australia (2018, July 13) Communication No. 488/1992, Retrieved from <http://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/Toonen%20v.%20Australia.pdf>
- SEA Junction. (2559,13 กรกฎาคม). *การคุกคามสิทธิกลุ่ม LGBT ในอินโดนีเซีย*. สืบค้นจาก <http://seajunction.org>
- Waymagazine. (2560,13 กรกฎาคม). *The Purge in Chechnya: เซเชเนีย ที่นี้ไม่มีเกย์*. สืบค้นจาก https://waymagazine.org/chechnya_gay/